

Vittorio POSSENTI, *La rivoluzione biopolitica. La fatale alleanza tra materialismo e tecnica*, Turyn: Lindau 2013, ss. 219.

Biopolityka to zjawisko szeroko komentowane w świecie zachodnim. Co więcej, temat nabiera znaczenia poprzez coraz większe powiązanie dziedzin polityki, nauk społecznych i przyrodniczych. Jest ona sposobem, w jaki władza wykorzystuje osiągnięcia biologii, medycyny i techniki do zarządzania jednostkami i populacją. W jej przestrzeni rozwój i dobro człowieka przeplata się z kontrolą i manipulacją. Książka pt. *La rivoluzione biopolitica. La fatale alleanza tra materialismo e tecnica* stanowi jedną spośród wielu odpowiedzi na pytanie o granice ludzkich działań.

Autorem książki jest Vittorio Possenti, profesor filozofii na Uniwersytecie Ca'Foscari w Wenecji. Jest on członkiem Narodowego Komitetu Bioetyki, Papieskiej Akademii Nauk Społecznych i Papieskiej Akademii Św. Tomasza z Akwinu. Jest również autorem ponad dwudziestu pięciu książek oraz wielu artykułów z dziedzin: filozofii moralnej, filozofii polityki, metafizyki, religii i życia społecznego oraz biopolityki.

Książka stanowi komentarz do rozwoju praktyki politycznej i społecznej związanej z postępowaniem medycyny, techniki i nauk przyrodniczych. Praca V. Possentiego składa się z siedmiu rozdziałów analizujących tę sytuację: I. *Crisi e disumanizzazione degli umanesimi*; II. *Sul concetto di vita e la biopolitica*; III. *Intermezzo in tre parti*; IV. *Potenza e impotenza della tecnica*; V. *Dibattito pubblico e questioni eticamente sensibili (embrione, unioni omosessuali, fecondazione eterologa)*; VI. *Persona e fine della vita*; VII. *Annotazioni sul suicidio e l'indisponibilità della vita*. Każdy rozdział zawiera odpowiednie dla podjętego tematu punkty oraz podsumowania i teksty dodatkowe.

Pierwszy rozdział, zatytułowany *Crisi e disumanizzazione degli umanesimi*, jest charakterystyką humanizmu, jego historii i przyczyn współczesnego kryzysu. Autor rozważa w nim różne definicje humanizmu i zestawia je z ideą personalizmu. Zwraca uwagę na antyhumanizm, którego bezpośrednie konsekwencje upatruje w przesuwaniu granicy pomiędzy statusem człowieka i zwierzęcia oraz w transhumanizmie i posthumanizmie. Rozdział składa się z pięciu części: *L'umanesimo e la sua crisi*, *Concorrenza tra gli umanesimi e rischi di antiumanesimo*, *La fatale alleanza tra materialismo e tecnica*, *La frontiera uomo-animale*, *L'umanesimo secolare e tecnofilo: postumano e transumano*, zawiera wnioski i dodatek pt. *Annotazioni sulla creazione di embrioni interspecie uomo-animale*.

Rozdział drugi, pt. *Sul concetto di vita e la biopolitica*, już wprost nawiązuje do biopolityki. Charakteryzuje ją i odróżnia od bioetyki, a także przywołuje tak interpretacje teoretyczne, jak i liczne przykłady jej praktykowania. Autor wyróżnia w nim pięć części, zatytułowanych: *Sul concetto di vita*, *La questione biopolitica*, *Biopolitica come scienza umana, pratica e normativa*, *Biopolitica dei corpi (somatocrazia)*, *corpo politico e diritto alla vita* i *Biopolitica e tanatopolitica*.

Kolejny rozdział to *Intermezzo in tre partii*. Filozof omawia w nim wielość i różnorodność współczesnych etyk, odwołuje się także do roli religii. Autor owe trzy części zatytułował kolejno: 1. *Il pluriverso etico e la crisi del progetto illuministico sull'etica*, 2. *L'apporto della religion all'etica pubblica e ai problem biopolitici*, 3. *La questione dei paradigm in bioetica/biopolitica*.

Czwarty rozdział książki, *Potenza e impotenza della tecnica*, to pytania o możliwości techniki, zarówno konstrukcyjne, jak i te związane ze sprawowaniem władzy z tytułu owych możliwości. Zostały w nim poruszone problemy zmian w strukturze tożsamości człowieka i w relacjach międzysobowych. Rozdział dzieli się na trzy części: *Se la tecnoscienza sia un bene non problematico*, *Tecnica e antidestino*. *L'ingegneria genetica e la progettazione dell'uomo*, *Programmazione genetica: alcuni dilemmi bioetici e biopolitici* i zawiera dodatek pt. *Antidestino tecnofilo e potenziamento cognitivo*.

Rozdział piąty, zatytułowany *Dibattito pubblico e questioni eticamente sensibili (embrione, unioni omosessuali, fecondazione eterologa)*, jest komentarzem do praktyk biopolityki. Possenti analizuje w nim współczesną sytuację dotyczącą konkretnych zagadnień, zarówno z perspektywy wierzących, jak i niewierzących. Przedstawia ją w trzech punktach: *Il reciproco apprendimento tra credenti e non credenti e i punti nevralgici*, *Unioni omosessuali e famiglia omosessuale*, *Sulla fecondazione artificiale eterologa*, wraz z podsumowaniem i dwoma dodatkami: 1. *Cooperazione tra scienza e filosofia* oraz 2. *Lo statuto dell'embrione è stipulativo*.

Rozważania o biopolityce Possenti kończy w rozdziale szóstym: *Persona e fine della vita*. Zawiera on trzy punkty: 1. *Disponibilità «versus» indisponibilità*, 2. *Diritto di morire? Dovere di vivere?*, 3. *Legiferare sul fine-vita "il caso italiano*. Autor skupia się w nich na zmianach biopolitycznych w obrębie tanatopolityki. Zestawia on „dostępność” i „niedostępność” dotyczącą samego życia i charakteryzuje współczesne jej rozumienie jako wartości dodanej do osoby. Autor odnosi te zagadnienia do regulacji prawa włoskiego i europejskiego.

Ostatni rozdział książki, *Annotazioni sul suicidio e l'indisponibilità della vita*, to dokończenie tematu tanatopolityki. Autor kontynuuje tu temat „niedostępności” ludzkiego życia i rozważa kwestię samobójstwa z perspektywy filozoficznej i teologicznej. Analizuje różnicę pomiędzy zdecydowaniem o zakończeniu własnego życia, czyli samobójstwem a poświęceniem własnego życia dla innej wartości, czyli męczeństwem.

Książka *La rivoluzione biopolitica* stanowi cenny komentarz do współczesnej definicji i sytuacji biopolityki. Zjawisko podlega ciągłej zmianie i rozwojowi biotechnologicznemu i medycznemu oraz wprowadza zmiany w obrębie samorozumienia człowieka i społeczeństwa jako rzeczywistości materialnej, cielesnej. Dobrymi przykładami jest wskazanie przez autora kwestii stosunku prawa do dysponowania życiem i decydowania o śmierci, kategoryzowania związków homoseksualnych, czy prawnej interpretacji statusu ludzkiego embrionu, a także wzajemna relacja świeckiej i religijnej perspektywy. Kolejnym istotnym wątkiem, podniesionym przez V. Possentiego, są coraz śmielsze teorie i praktyki transhumanizmu i posthumanizmu oraz hybryd zwierzęco-ludzkich. Autor z powagą traktuje podjęte zagadnienia, jeszcze niedawno zaliczane do kategorii tylko *science-fiction*.

V. Possenti definiuje biopolitykę w drugim rozdziale książki i określa pole jej oddziaływania, jednak w samej pracy podejmuje zaledwie kilka jej wątków. Także w dziedzinie społeczno-politycznej odnosi się przede wszystkim do liberalizmu, częściowo do demokracji. Tymczasem biopolityka obejmuje o wiele większy obszar zagadnień przyrodniczo-społecznych i medycznych. Zrozumiałe jednak jest ograniczenie przez autora zakresu tematów ze względu na ich wielość i potrzebę dogłębnej analizy. Wskazuje to jednocześnie na potrzebę kontynuowania komentarza rozlicznych wątków. Cennym elementem pracy są przywoływane przez autora odniesienia do prawa tak krajowego, jak i międzynarodowego, jednak ogranicza je w większości do ustawodawstwa włoskiego i prawa Unii Europejskiej.

Książka V. Possentiego pt. *La rivoluzione biopolitica*, choć jest jednym z wielu komentarzy w środowisku Zachodu na temat zjawiska biopolityki, stanowi cenny głos w dyskusji. Krytyka, którą podnosi autor, pozwala na określenie zdecydowanego stanowiska etycznego. Dopiero z tej pozycji należy przyjrzeć się kwestiom i praktykom, które w dużej mierze opierają się na postmodernistycznej interpretacji rzeczywistości, przepełnionej relatywizmem, nihilizmem i materializmem. Dzieło V. Possentiego w sposób odważny i stanowczy odpowiada na wyzwanie, jakie wspólnie stanowi biopolityka.

Magdalena Łońska
Doktorantka w Instytucie Teologii Moralnej KUL

Kazimierz SYNOWCZYK OFM^{Cap}, *Powołani do miłości doskonałej. O życiu zakonnym według bł. Honorata Koźmińskiego*, Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo Calvarianum 2015, ss. 168.

Z Objawienia Bożego dowiadujemy się, że miłość Boga i bliźniego jest pierwszym i najważniejszym przykazaniem. Co więcej, miłość jest najdoskonalszą formą odpowiedzi człowieka na uprzedzającą, miłosierną miłość Boga, a jej sprawdzianem jest nasz stosunek do ludzi. Stąd najważniejszym wymiarem powołania chrześcijanina, a w sposób wyjątkowy osób konsekrowanych, jest stałe wzrastanie w miłości Boga i drugiego człowieka. Siostry i bracia zakonni stanowią dusze wybrane – mają bowiem być wzorem dla innych w dążeniu do miłości doskonałej.

Trwający od 2 lutego 2015 do 2 lutego 2016 Rok Życia Konsekrowanego sprzyjał pogłębionej refleksji nad istotą powołania do wyłącznej służby Bożej. Dlatego z radością należy przyjąć wszelkie inicjatywy, także te o charakterze publicystycznym, które miały na celu przypomnieć i ukazać na nowo co stanowi „sól” życia konsekrowanego. Recenzowana monografia jest właśnie takim wartościowym wkładem do